

AKTIVNOST PROTEINA

HEMOGLOBIN

Aktivnost proteina: protein-ligand (P-L) interakcije

Primeri

Komplementarnost površina *vezivnog mesta na molekulu proteinu i liganda kao osnova za specifično prepoznavanje i vezivanja P i L*

Konstanta vezivanja i energija vezivanja P i L

Hemoglobin (Hb)

Primer proteina sa kvaternarnom strukturom

Model alosternog proteina (kooperativno vezivanje liganda)

Aktivnost proteina se zasniva na njihovoj interakciji sa ligandima

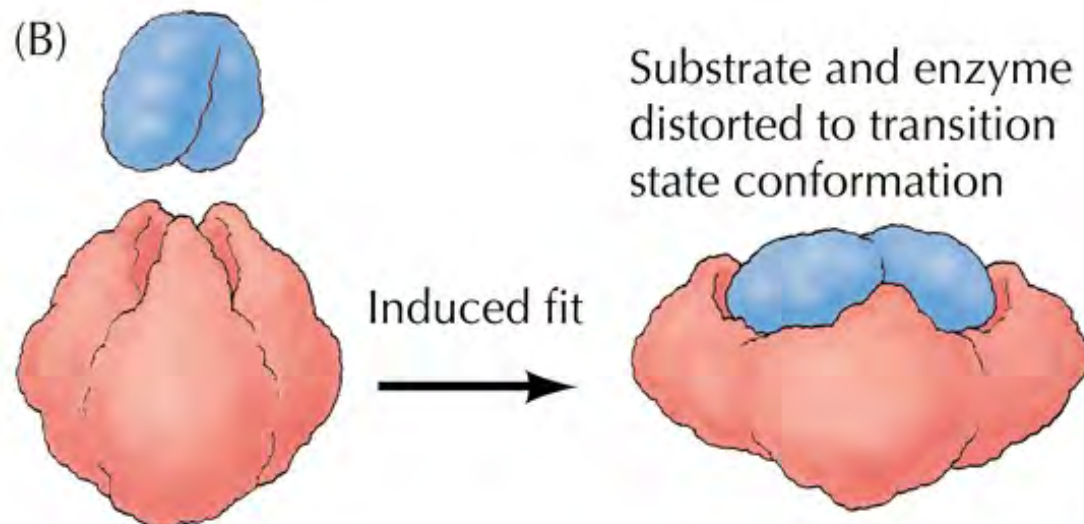
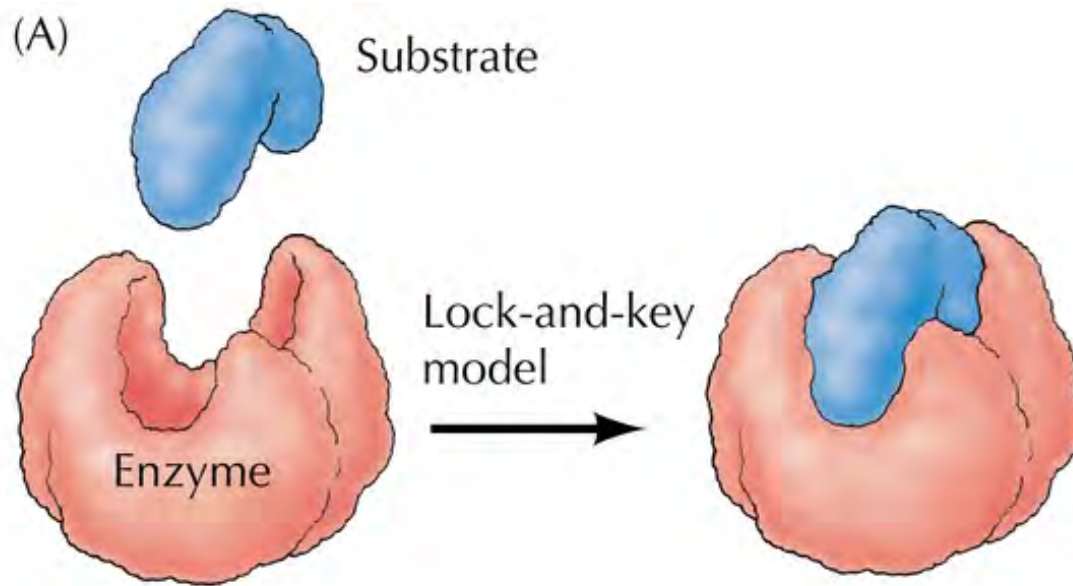
- Zajednička osobina biološki aktivnih proteina je da **specifično** interaguju sa malim brojem od prisutnih molekula u biološkim sistemima - ligandima (L) dajući **protein-ligand (PL) kompleks**.
- Ligandi:
  - mali molekuli
  - proteini

Primeri za ligande-male molekule:

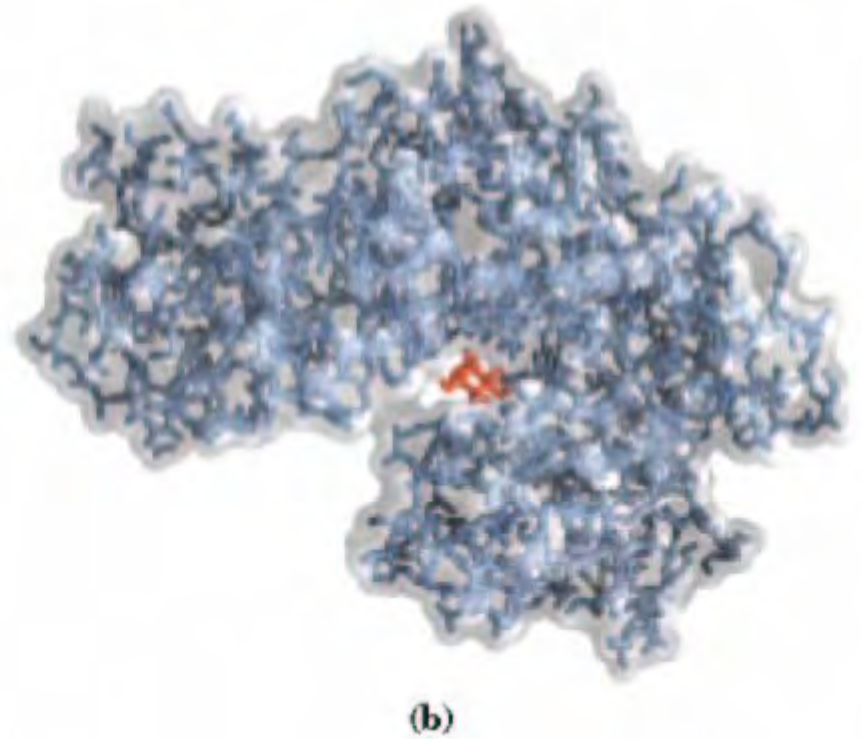
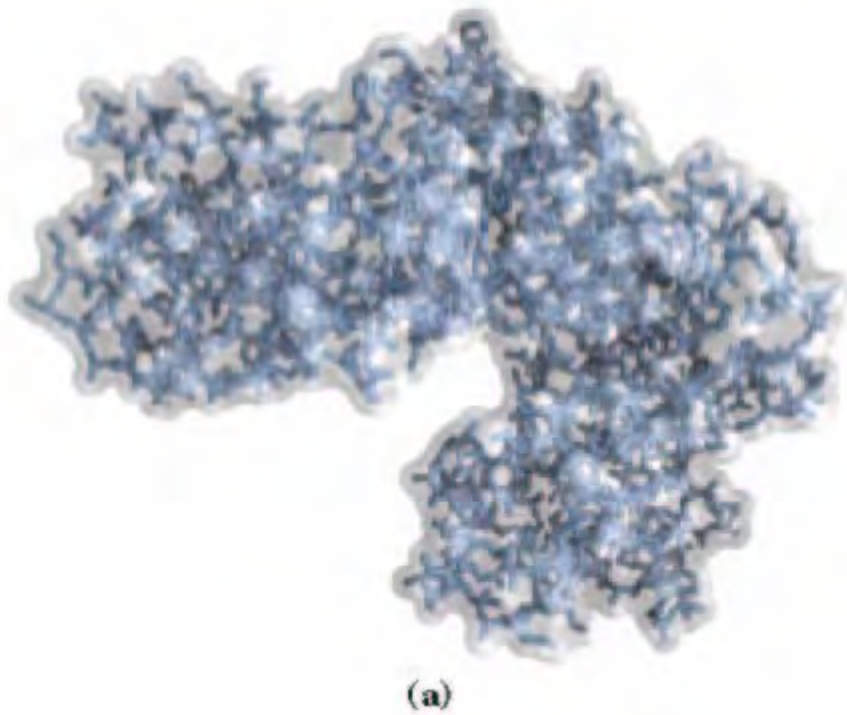
Tabela 1.2: Primeri proteina.

NAZIV PROTEINA	AKTIVNOST / FUNKCIJA / NALAZENJE
Enzimi	kataliza svih reakcija u zivim sistemima
Transportni proteini hemoglobin mioglobin serum albumin	transport kiseonika i ugljendioksida transport kiseonika u misicima transport masnih kiselina, steroida, lekova...
Kontraktilni proteini miozin aktin	pokretljivost misica
Zastitni proteini imunoglobulini fibrinogen trombin	stvaraju kompleks sa stranim telom prekursor fibrina pri zgrusavanju krvi komponenta u zgrusavanju krvi
Hormoni insulin hormoni rasta	regulise metabolizam glukoze stimulisu rast
Rezervni proteini ovalbumin kazein gliadin	rezerva aminokiselina za mladu jedinku Jaje Mleko Psenica
Strukturni proteini α -keratin fibroin kolagen	kosa, koza, krzno, nokti svila, paukova mreza vezivno tkivo

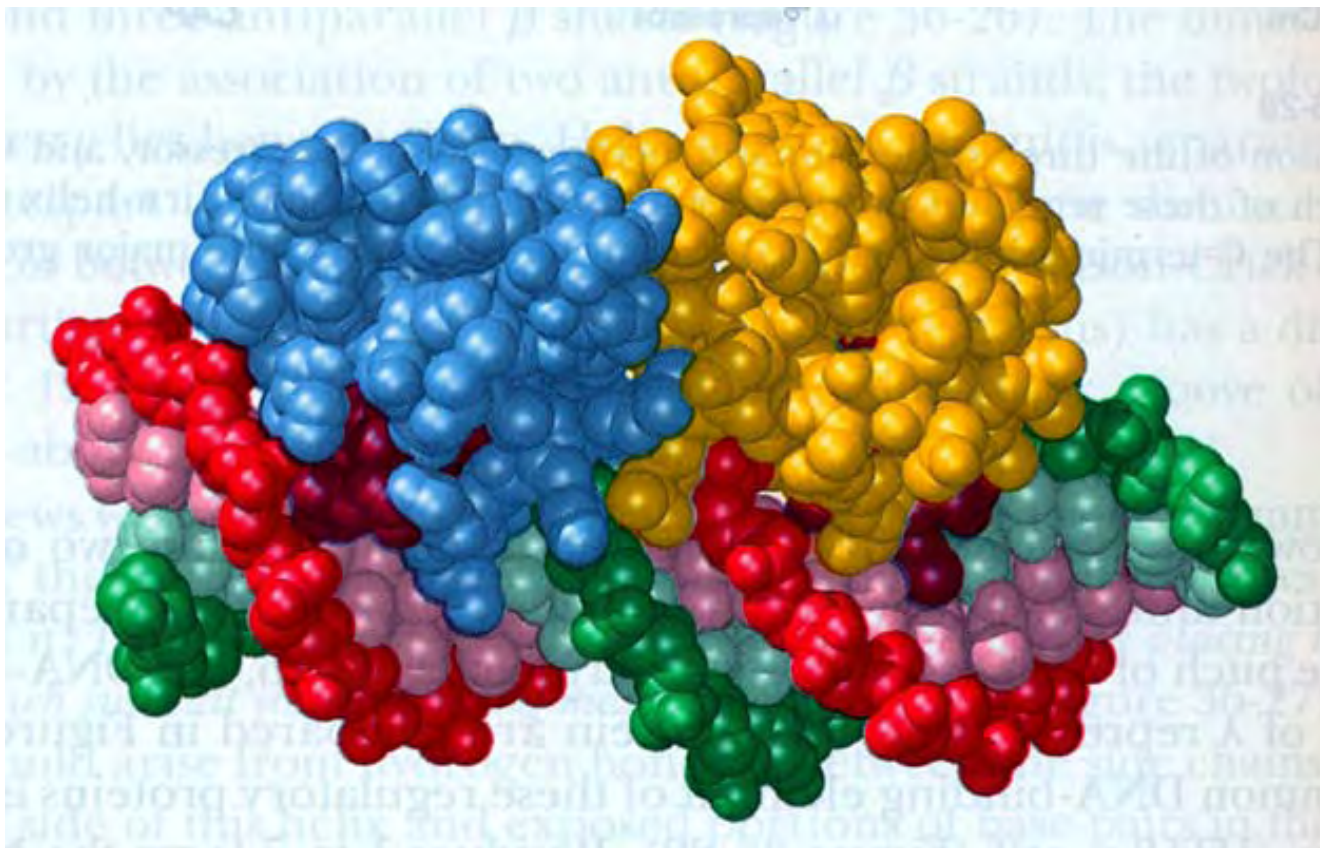
Specifično prepoznavanje proteina i liganda:
komplementarnost površina molekula liganda i vezivnih mesta na proteinu

Primer za indukovano slaganje: heksokinaza

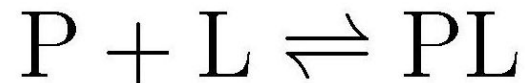

Interakcija proteina i nukleinskih kiselina

Konstanta vezivanja P i L

Protein i ligand se vezuju do uspostavljanja ravnoteže

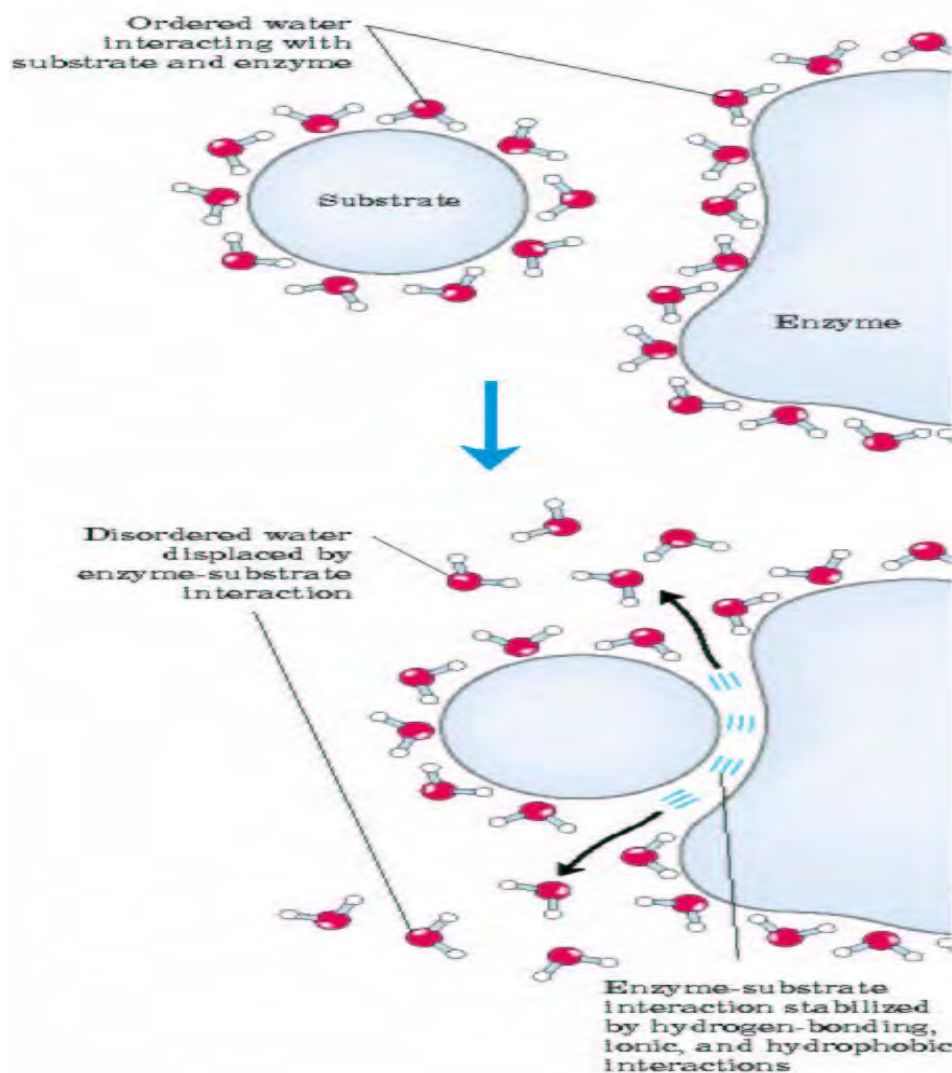
$$K_a = \frac{[PL]}{[P][L]} \quad K_d = \frac{[P][L]}{[PL]}$$

K_a = Konstanta asocijacije

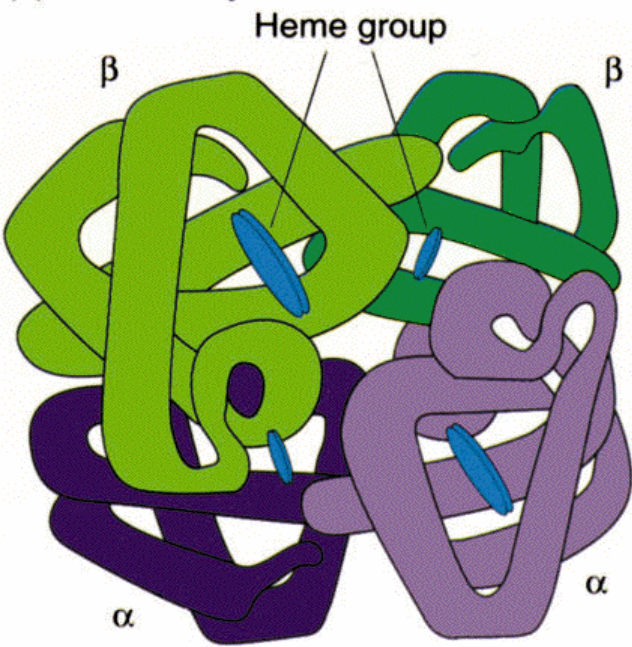
Konstanta vezivanja i energija vezivanja

$$\Delta G = -RT \ln K_a = \Delta H - T \Delta S$$

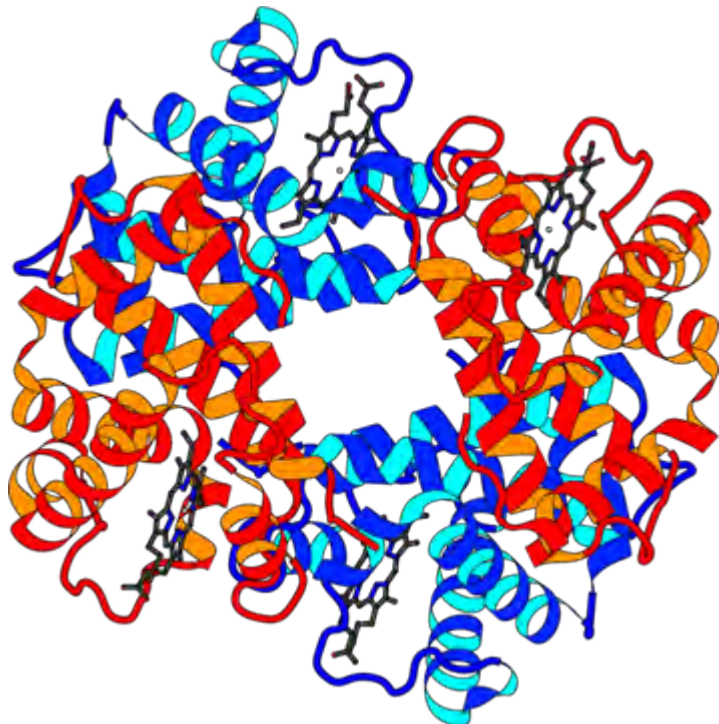
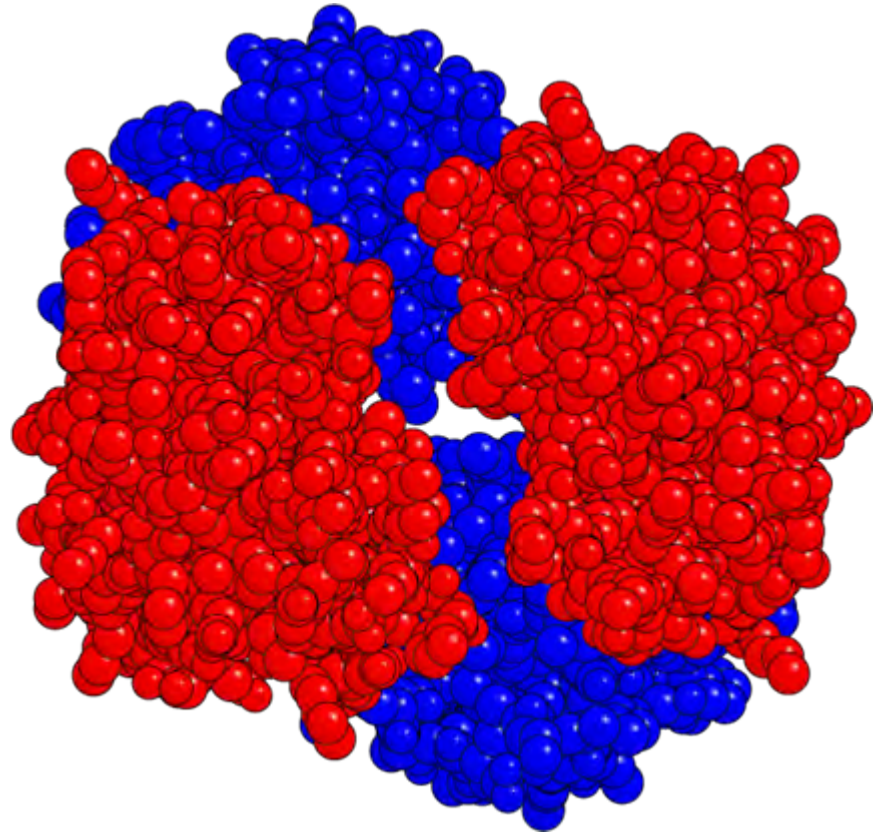
Komplementarnost površina i stabilnost PL kompleksa:
međumolekulske sile i hidrofobni efekat stabilizuju PL kompleks

(d) Quarternary structure

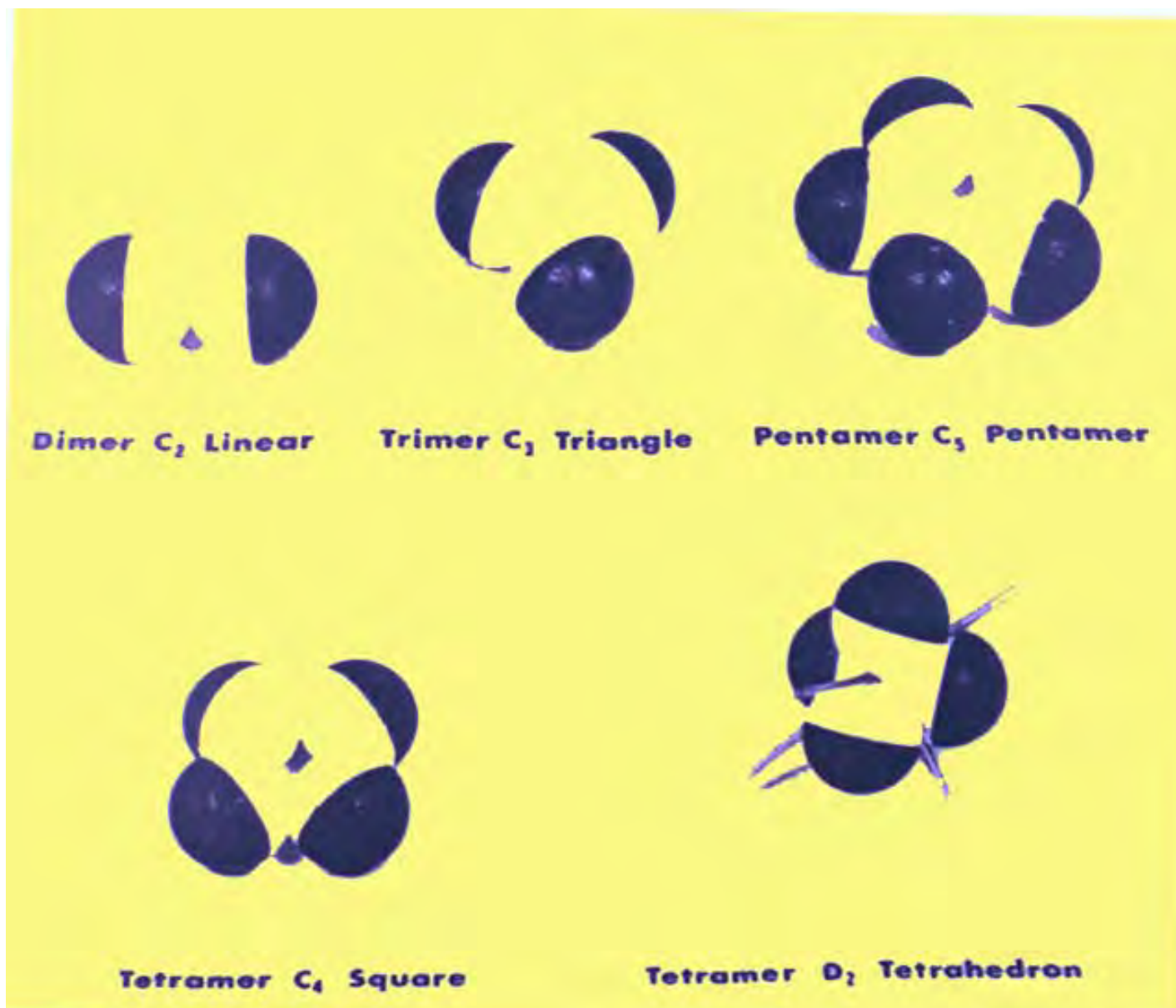

Hemoglobin: primer proteina sa kvaternernom strukturom

Komplementarnost
dodirnih površina subjedinica!!!

Stehiometrija i geometrija subjedinica

Aktivnost proteina sa kvaternernom strukturom

Nezavisni centri: vezivanje liganda za vezivno mesto (centar) na jednoj subjedinici ne utiče na vezivanje liganda na drugim subjedinicama (konstante vezivanja/disocijacije za centar su iste).

Zavisni centri (alosterni proteini; kooperativno vezivanje liganada): vezivanje liganda za centar na jednoj subjedinici utiče na vezivanje liganda za centre na drugim subjedinicama (konstante vezivanja/disocijacije se povećavaju ili smanjuju!!).

Jednačina vezivanja proteina i liganda

$$\nu = \frac{\text{Ukupna koncentracija L vezanog za P}}{\text{Ukupna koncentracija proteina}}$$

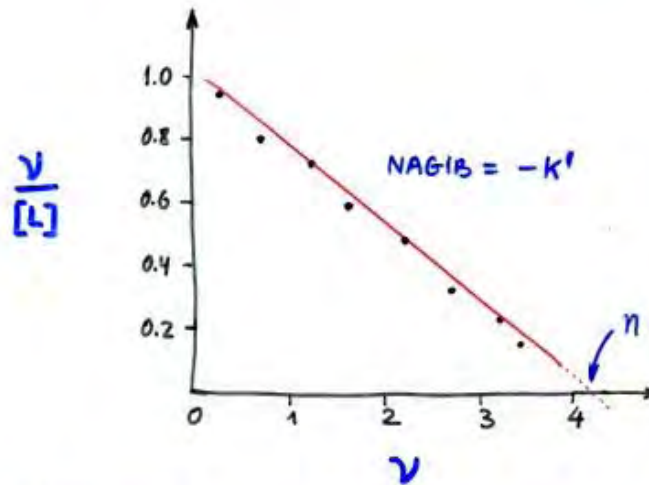
ν = stepen zasićenja

$$K_d = \frac{[P][L]}{[PL]} \qquad \nu = \frac{[L]}{K_d + [L]}$$

K_d - konstanta disocijacije
PL kompleksa

v : stepen zasićenja
 n : broj mesta vezivanja
 k' : konstanta disocijacije za
 jedan centar

$$v = \frac{n \cdot K' [L]}{1 + K' [L]} \quad / : [L] \Rightarrow \quad \underline{\underline{\frac{v}{[L]}}} = \underline{\underline{nK' - vK'}}$$

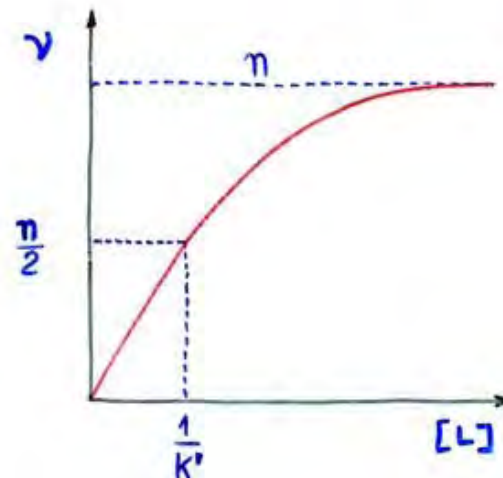

... A $\frac{1}{L}$ i $\frac{1}{v}$?
 DIJAGRAM (PLOTⁿ)

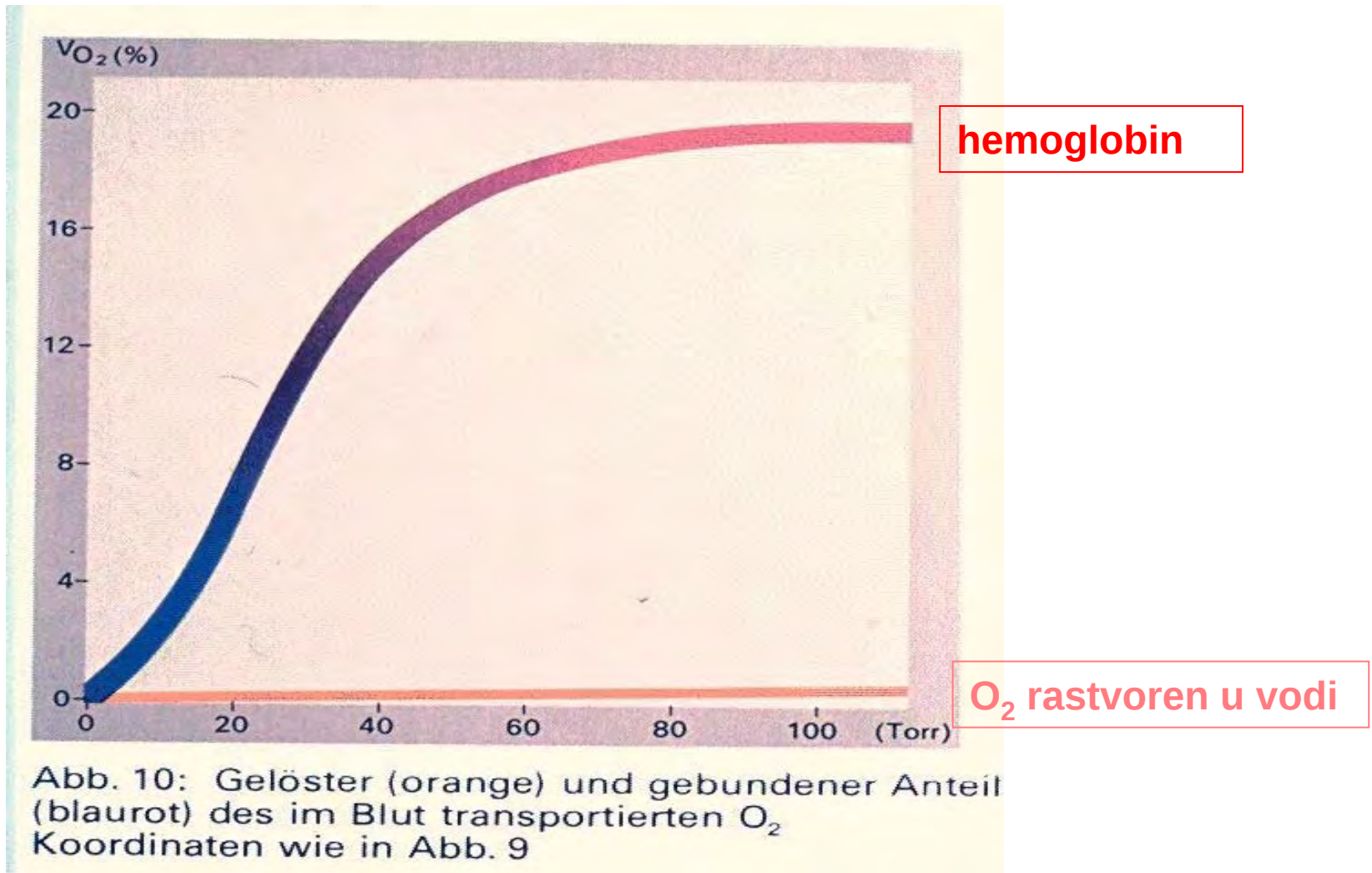
$n=1$ proteini sa tercijernom
 strukturom

SCATCHARD-OV DIJAGRAM ZA LAKTAT-DEHIDROGENAZU/NADH

$n > 1$ (2, 3, 4....)
 proteini sa
 kvaternernom strukturom:
 nezavisni centri

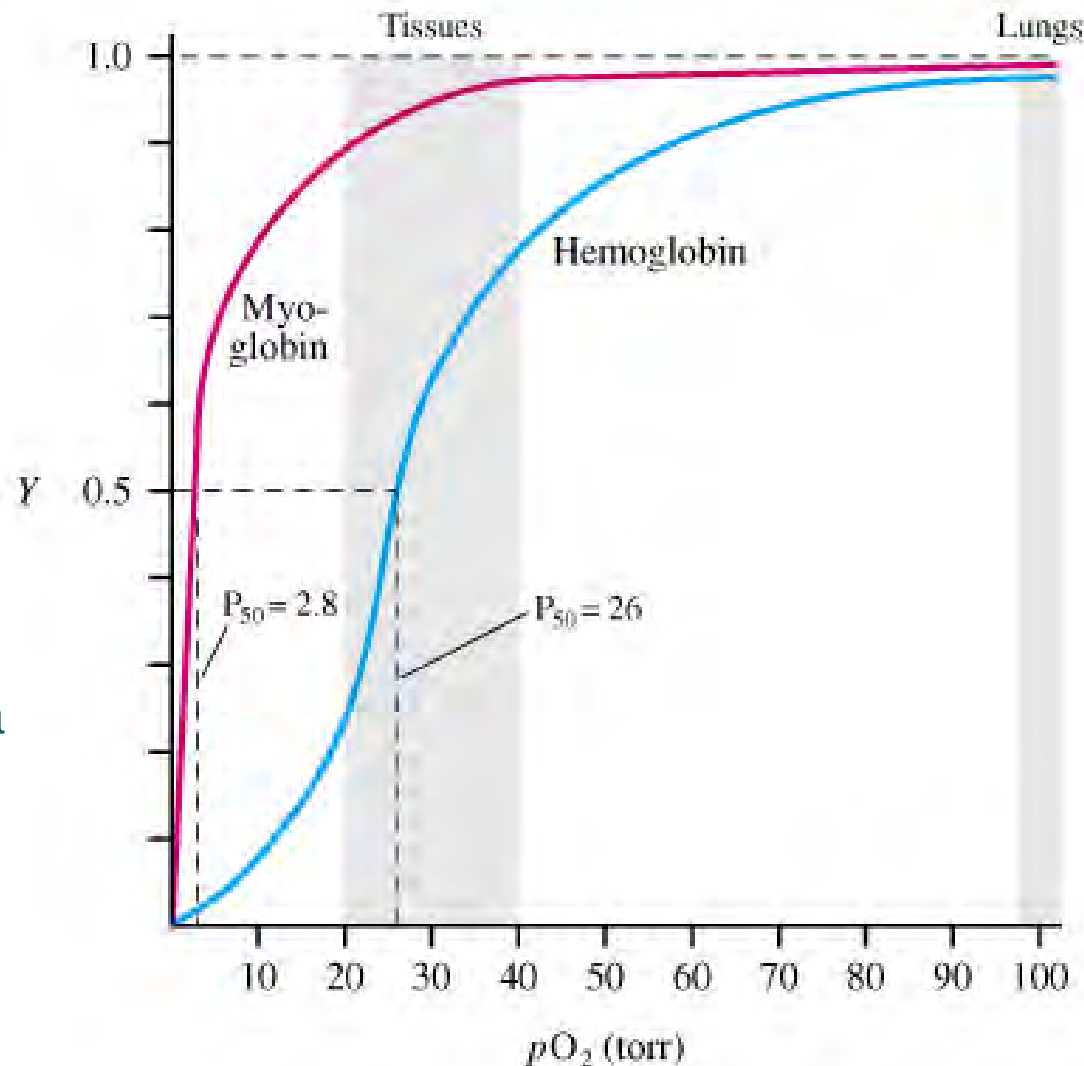

Kriva vezivanja O_2 za hemoglobin

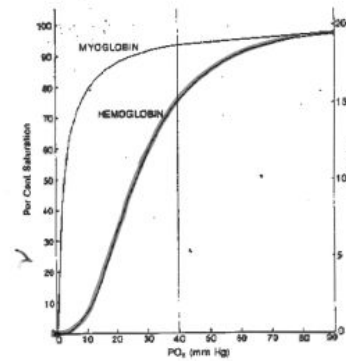
Krive vezivanja O_2 za mioglobin i hemoglobin: sličnosti i razlike i značaj za njihovu funkciju

- **Mioglobin:**
  - Veći afinitet za O_2
  - Kriva vezivanja je **hiperbola** $O_2:Mb$ 1:1
  - Mb vezuje O_2 u tkivima
- **Hemoglobin:**
  - Manji afinitet za O_2
  - **Sigmoidna** kriva
  - $O_2:Hb$ 4:1
  - Hb vezuje O_2 u plućima, a oslobađa ga u tkivima
  - Hb je idealno podešen za funkciju koju obavlja!!!!

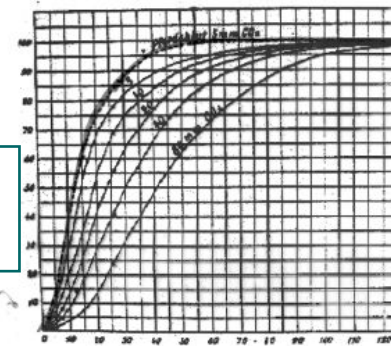

Vezivanje O₂ za hemoglobin: prelomna istraživanja

1904

Efekat CO₂
na vezivanje O₂ za Hb

1910

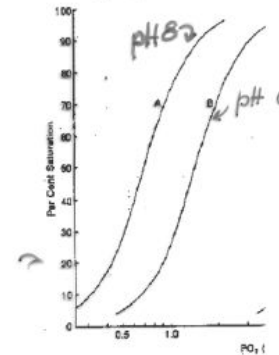

$$K = \frac{[\text{Hb}][\text{O}_2]^n}{[\text{Hb}(\text{O}_2)_n]}$$

$$y = \frac{[\text{O}_2]^n}{K + [\text{O}_2]^n}$$

→ % ZASIĆENJA Hb sa O₂

Efekat pH na vezivanje
O₂ za Hb (Bohrov efekat)

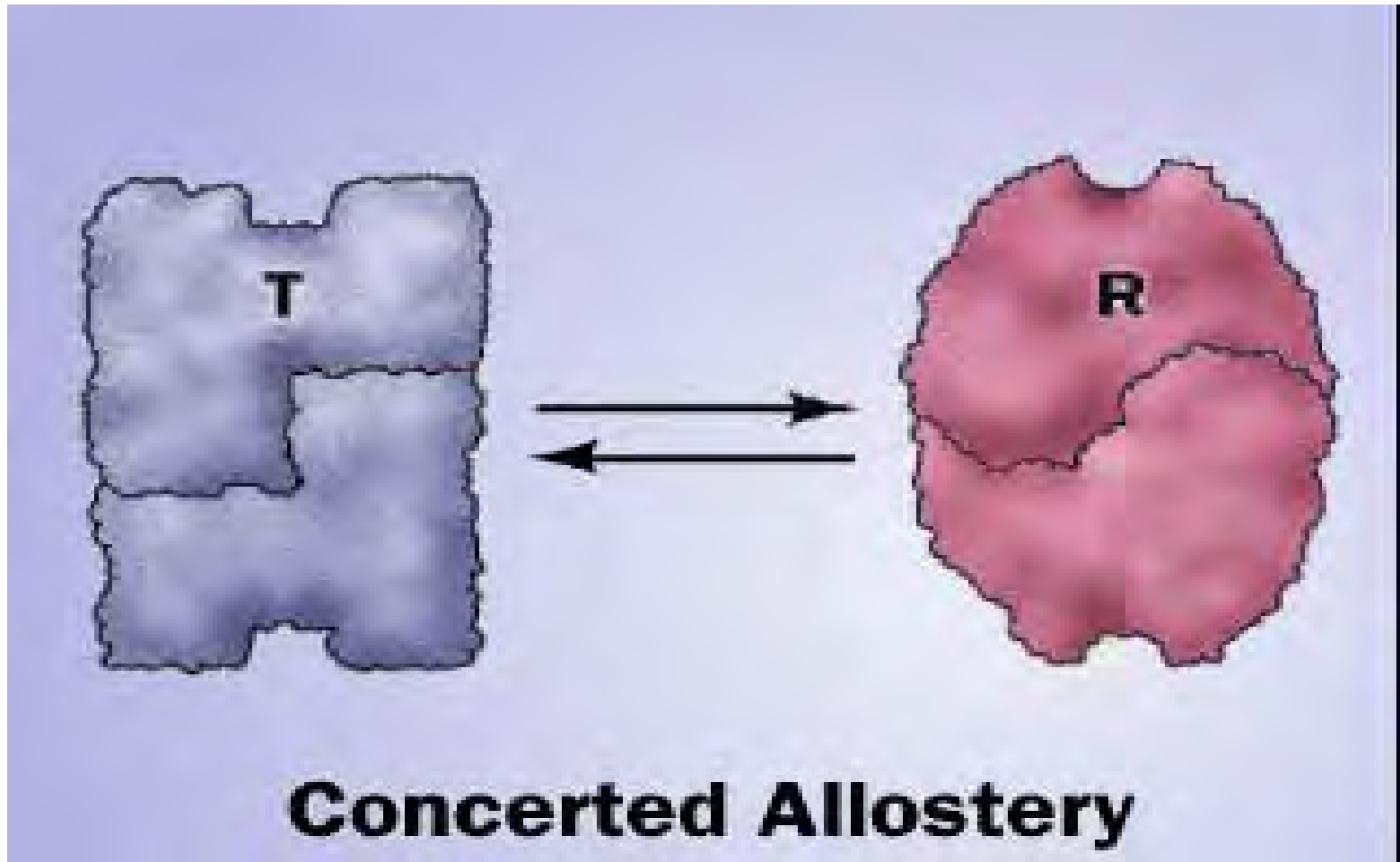

A.Hill: kooperativno
vezivanje O₂ za Hb!!!

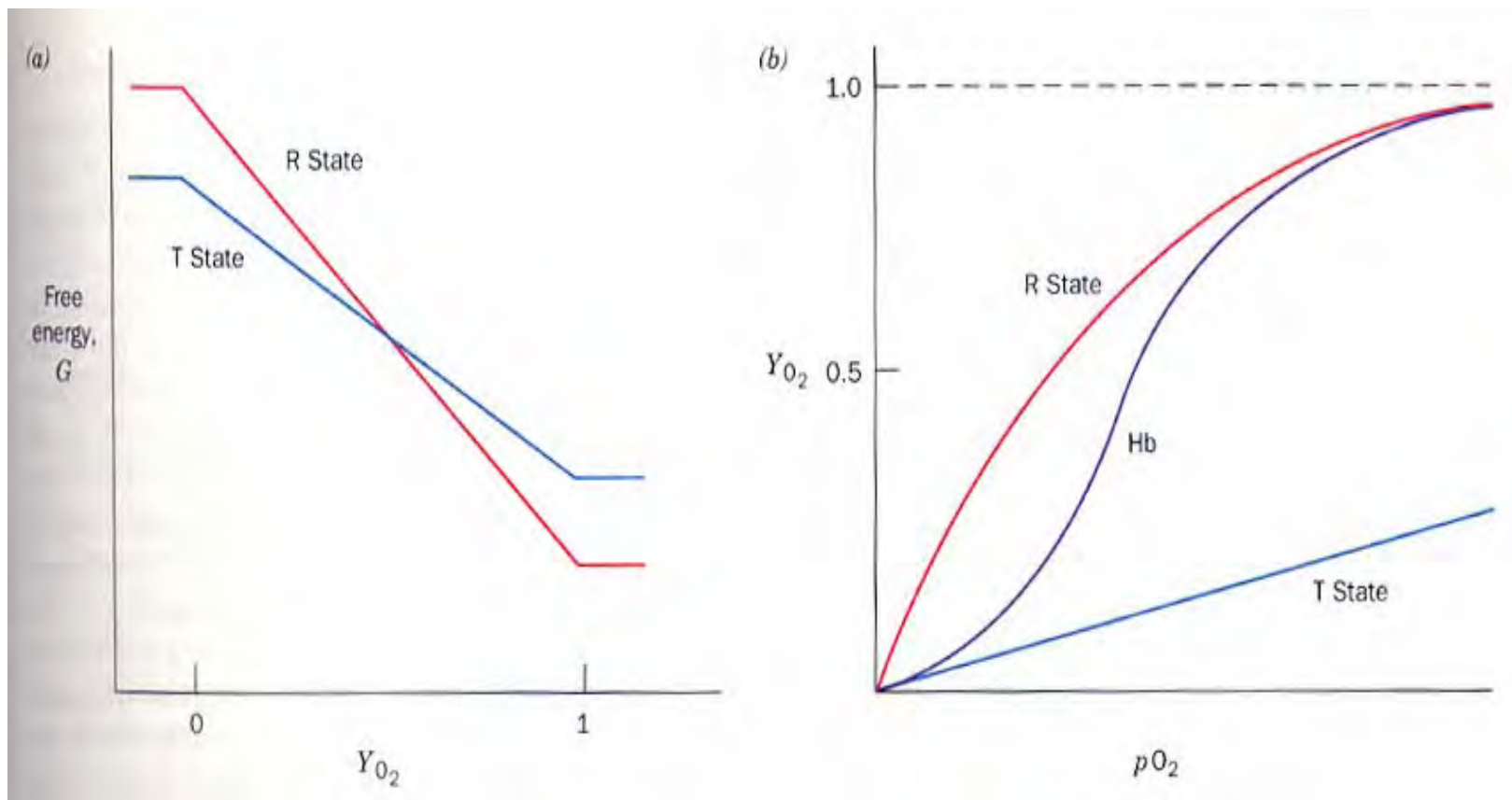
Kako objasniti kooperativnost?

Simetrični MWC model

(Monod, Wyman i Changeux)

R i T stanje Hb u funkciji koncentracije O_2

$K_1 = 8,8$ tora $K_2 = 6.1$ tora $K_3 = 0.85$ tora $K_4 = 0.25$ tora

Eksperimentalno određene konstante disocijacije za $Hb(O_2)_4$

MAX PERUTZ

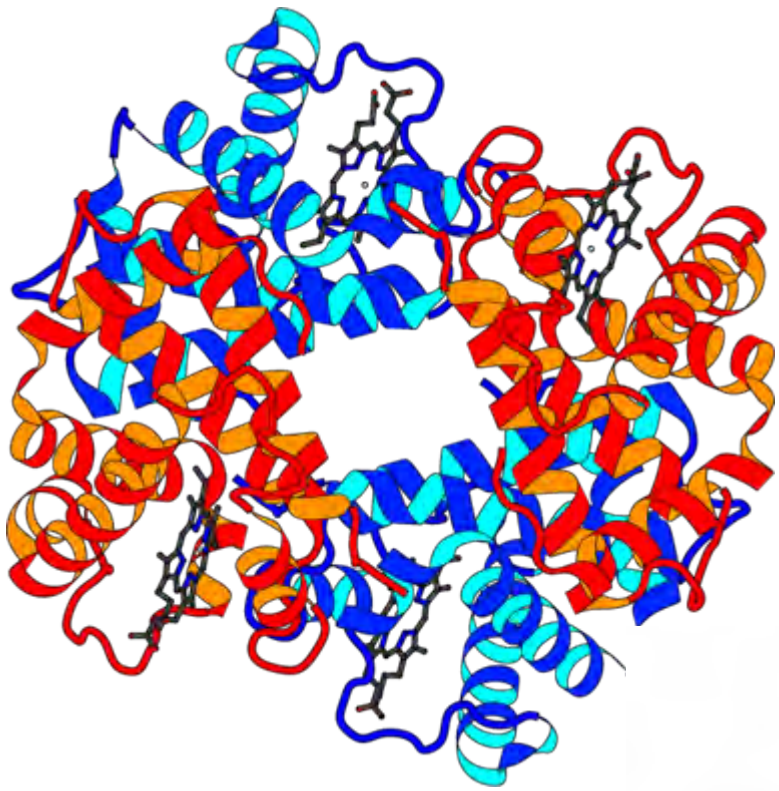
- 1936 ZAPOČEO DOKTORAT .....KRISTALNA STRUKTURA HEMOGLOBINA
- 1959 KRISTALNA STRUKTURA MET-HEMOGLOBINA
- 1962 NOBELOVA NAGRADA
- 1962 KRISTALNA STRUKTURA DEZOKSI-HEMOGLOBINA

"Making a discovery is such a wonderful thing. It is like falling in love and getting to the top of the mountain all in one. When you get to the top after a hard climb, a view of a new landscape opens before you."

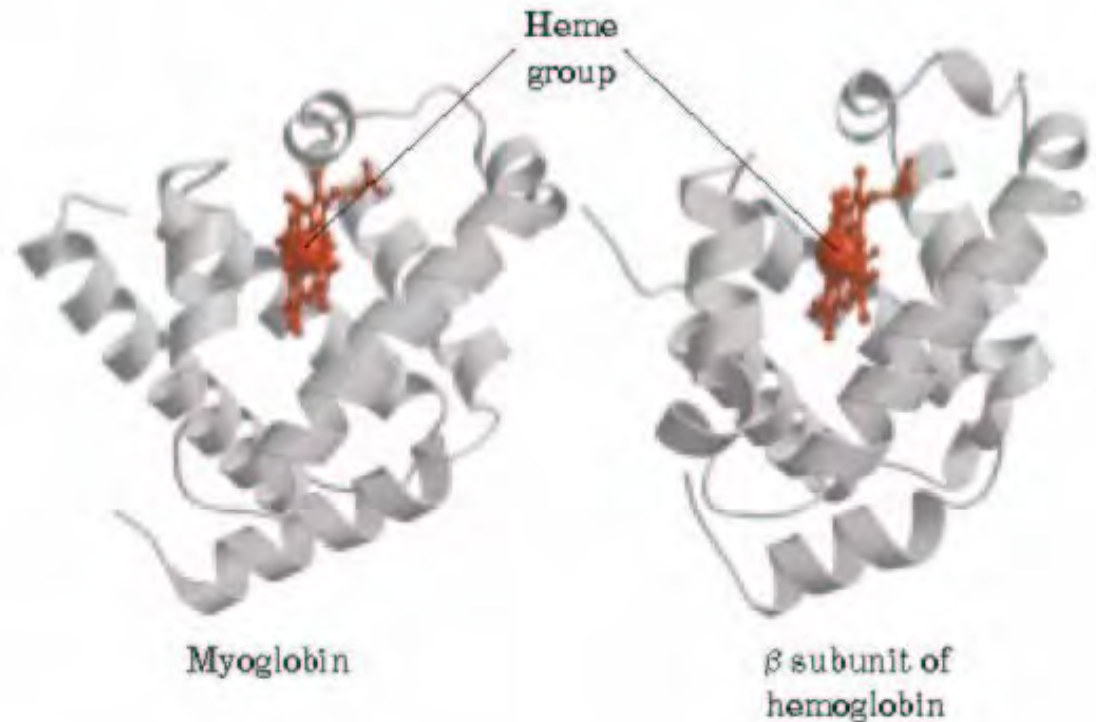
Molekulski mehanizam kooperativnosti hemoglobina

Alan Fersht (2004):
"Max sought the truth in science and what was right and worthwhile in life".

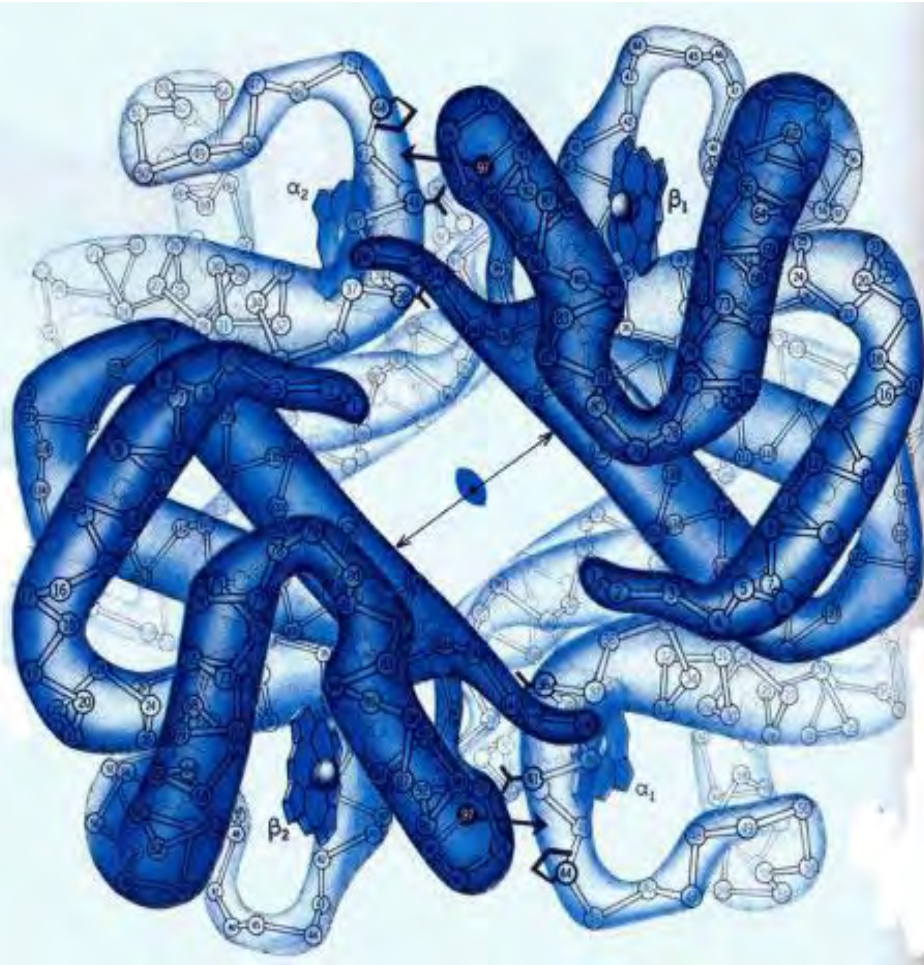

Molekulski mehanizam kooperativnosti hemoglobina

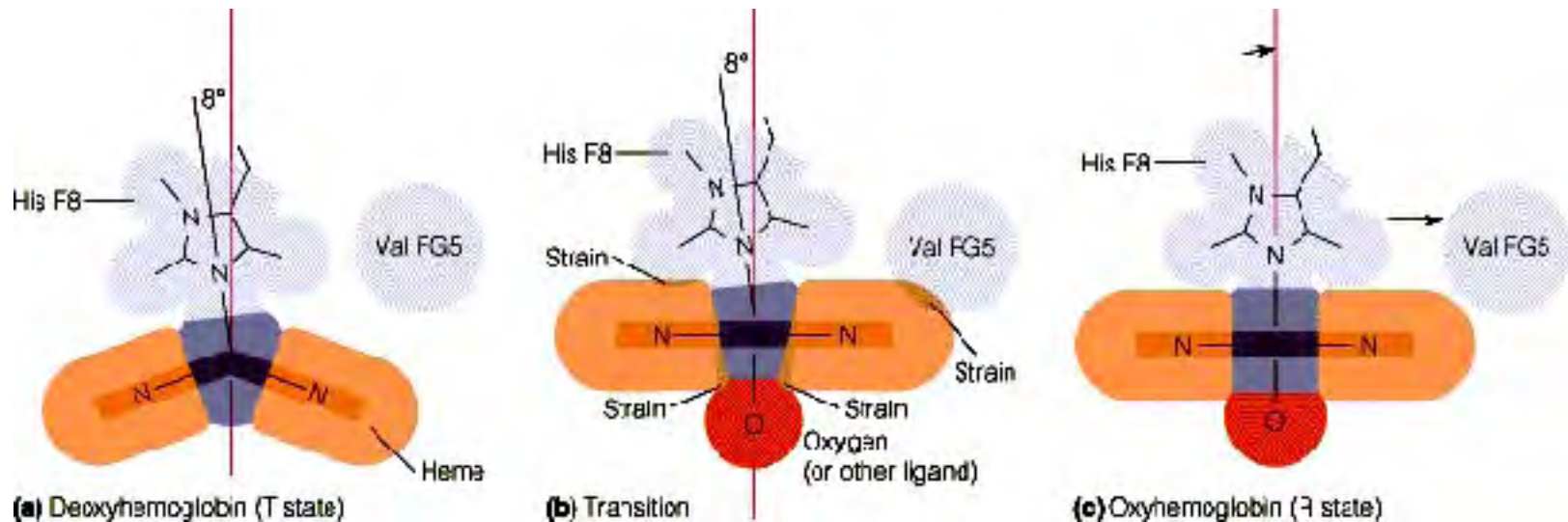
Struktura mioglobina i subjedinica Hb su vrlo slične!!!
Zaključak?

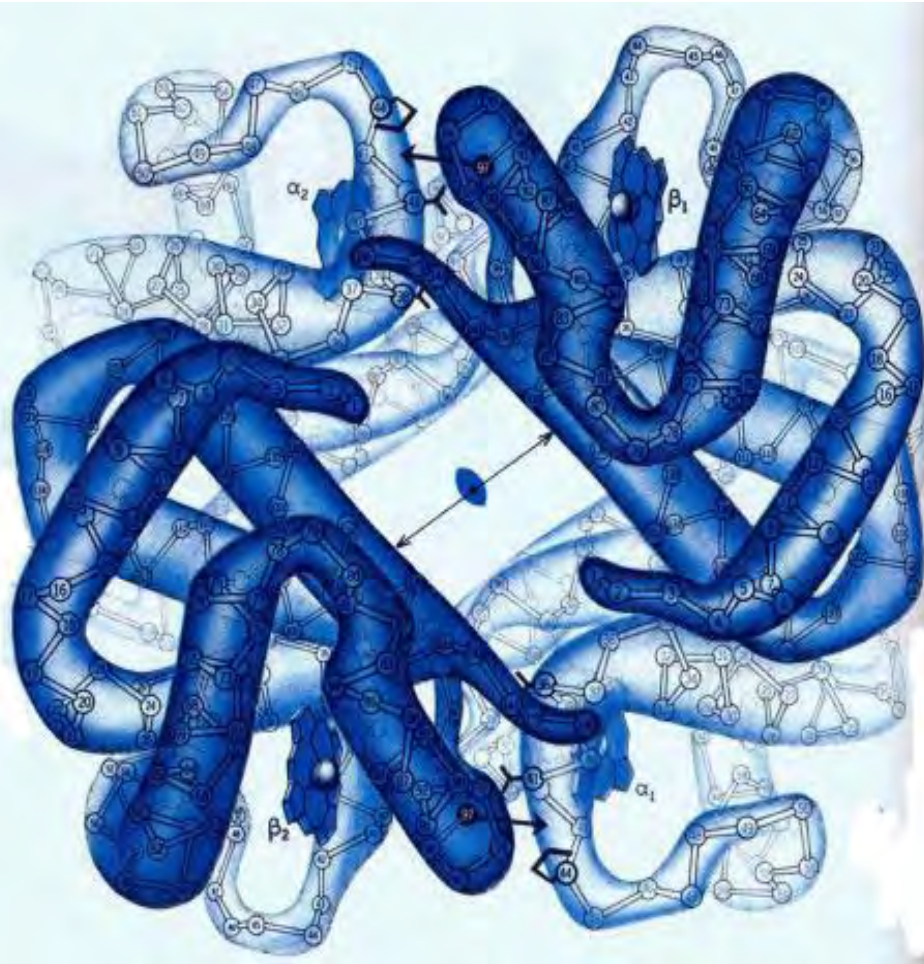
Struktura dezoksi (T) i **oksi (R)**-hemoglobina

Mehanizam okidača za prelaz T u R: vezivanje O_2 za hem

Struktura dezoksi (T) i **oksi (R)**-hemoglobina

Komunikacija **Hb** sa okolinom: bis fosfoglicerat (BPG)

